

**SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİM EKOLOJİSİ OLARAK
AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME**

*OPEN AND DISTANCE LEARNING
AS A SUSTAINABLE EDUCATION ECOLOGY*

Dr. Nazire Burçin Hamutoğlu
Doç. Dr. Aras Bozkurt
Prof. Dr. Bayram Zafer Erdoğan

Atıf için: Hamutoğlu, N.B., Bozkurt, A. & Erdoğan, B.Z. (2022). Sürdürülebilir Eğitim Ekolojisi Olarak Açık ve Uzaktan Öğrenme. M. Bulut ve C. Korkut (Eds). *Döngüsel Ekonomi ve Sürdürülebilir Hayat* (s. 237-258). Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. DOI: 10.53478/TUBA.978-605-2249-97-0.ch09

SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİM EKOLOJİSİ OLARAK AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME

Dr. Nazire Burçin Hamutoğlu
Eskişehir Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Aras Bozkurt
Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Bayram Zafer Erdoğan
Anadolu Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA) 4. olan eğitimde sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla Açık ve Uzaktan Öğrenme (AUÖ) uygulamalarının eğitimde eşitlik, adalet, hakkaniyet ve demokrasi gibi temel değerler bağlamında nasıl desteklediği tartışılmıştır. Eğitimde açıklık felsefesinin ekosistem düşüncesini nasıl beslediği ele alınmış ve devamında özellikle sürdürülebilirliği ve kalkınmayı sağlamak için küresel boyutta yürütülen projeler bağlamında ortak paydalar açıklanmıştır. AUÖ uygulamalarına yön veren açıklık felsefesinin özellikle yeni binyıl ile beraber uygulamaya konulan küresel kalkınma projeleriyle ortak paydaya sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışma bağlamında ele alınan küresel projelerin özellikle eğitimde açıklık, erişilebilirlik ve eşitlik kavramlarına vurgu yaptığı görülmektedir. Genel anlamda eğitim sistemlerine yönelik yapılan değerlendirme geleneksel eğitim sistemlerinin bu değerleri sağlayabilmek için dönüşüm sürecine girmesi gerektiğini; bunu yapmak için ise özellikle ulusal boyutta stratejik planlama yapılması gerektiğini göstermektedir. AUÖ bağlamında bahsi geçen kavramların zaten alanın temel referans noktaları olduğu, bununla beraber eğitimde açıklığı yaygınlaştırmak ve eğitimde açıklıktan ilham alan bir öğrenme ekosistemi ve bu ekosistem içerisinde yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek bir öğrenme kültürü oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışma, AUÖ'nin kavramsal derinliğini sürdürülebilir eğitim politikaları ve kalite güvencesi ile ilişkilendirerek; öğrenme ekolojisini öğrenme ortamlarının dinamikleri doğrultusunda ilgili pedagojik yaklaşımlar ve yaşam boyu öğrenme temelinde incelenmesi ile AUÖ'de sürdürülebilir bir ekoloji oluşturmanın gerekliliğine ilişkin kapsam sunması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler

Açık ve uzaktan öğrenme, uzaktan eğitim, ekosistem düşüncesi, öğrenme ekolojisi, eğitimde sürdürülebilirlik

OPEN AND DISTANCE LEARNING AS A SUSTAINABLE EDUCATION ECOLOGY

Abstract

This study discusses how Open and Distance Learning (ODL) practices support the Sustainable Development Goals (SDGs) No 4 to ensure sustainability in education in the context of basic values such as equality, justice, equity and democracy in education. The chapter further discusses how the philosophy of openness in education nurtures the idea of ecosystem, and then explains common denominators, especially in the context of global projects that ensure sustainability and development. It is seen that the philosophy of openness that guides ODL practices has a common denominator with the global development projects put into practice especially with the new millennium. It is seen that the global projects explained in the context of this study especially emphasize the concepts of openness, accessibility and equality in education. The overall evaluation of education systems states that traditional education systems should enter the transformation process to provide these values. In order to do this, it is seen that strategic planning should be undertaken especially at the national level. It is thought that the concepts mentioned in the context of ODL are already the main pillars of the field, however, it is necessary to disseminate the notion of openness in education, build a learning ecosystem inspired by openness in education and create a learning culture that will support lifelong learning within this ecosystem. This study, by associating the conceptual depth of open and distance learning with sustainable education policies and quality assurance, is important in terms of examining the ecology of learning on the basis of relevant pedagogical approaches and lifelong learning in line with the dynamics of learning environments and providing a scope for the necessity of creating a sustainable ecology in ODL.

Keywords

Open and Distance Learning, distance education, ecosystem view, learning ecology, sustainability in education

Giriş

İnsanlık tarihi geçmişten günümüze hayatta kalmak için farklı toplumların dinamiklerini gözeterek sürekli mücadele eden; mücadele boyunca belirli bir kültüre ait olan ve/veya sonunda ait olmayı reddederek farklı çözüm arayışları ile sahnelenen süreçlere tanıklık etmektedir. Bu süreç her ne kadar, bir cümle içerisinde yer verilebilecek kadar sığ görünse de; aslında içerisinde barındırdığı anlam derinliği ile birlikte tarihsel bir varoluş mücadelesi ve beraberindeki sürekliliği ifade etmektedir. Öyle ki, bilişsel devrim ile başlayan bu serüvenin, tarım devrimi ile devam ederek; nihayetinde insanoğlunun birleşmesi ve bilimsel devrime değin ilerlemesi (Harari, 2014); tarihsel derinliği farklı süreçleri ile gözler önüne sermektedir. Söz konusu tüm bu süreçler herhangi suni bir müdahaleden uzak; kendiliğinden, usul usul ve belirli bir süreçte ve o süreçteki dinamikler temelinde olagelse de; her tarihi devrin kapanışının başka bir devrin açılışını tetikleyen muhakkak bir olayın olması da tüm manidarlığı ile günümüz eğitim-öğretim süreçlerindeki dengeyi gözetmede işe koşmaktadır.

Söz konusu tarihi bir devrin kapanarak başka bir devri tetiklemesi bağlamında ele alınan süreçlerin ifade edildiği şekli ile kolay olmaması gibi; yazının bulunuşu ile mağara duvarları ve taşlar üzerindeki serüveninin devamında kâğıdın kalem ile buluşması ve açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına temel oluşturan her türlü elektronik ortam ve materyallerin de insan hayatının farklı dönemlerinde yer etmesi de yine kolay olmamıştır. Tüm bu süreçler bir döngü içerisinde sürekli devrim halindedir. Geçmişten günümüze gelen bu sürekli devrim *beyinde öğrenme ve hafızanın ana merkezi olan limbik sisteme* benzetilebilir. Öyle ki, beyinde limbik sisteme ait birçok yapının birbirleriyle kurduğu etkileşimin bellek oluşumu ve bireyin öğrenmesi üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünde; kimyasal uyarılar temelinde ve mevcut nöronlardan salgılanan nörotransmitter maddelerin ortama salınması sonucunda oluşan bellek yapısı; tıpkı bilardo toplarının birbirleriyle sürekli çarpışarak tekrarlanması ile bellek oluşumu üzerinde etkili nöronların birbirlerine gerekli olan sinyalleri göndermesi ile ilişkilidir (Yıldırım, 2014). Ancak öğrenme sadece bilişsel değil, sosyal bir süreçtir de aynı zamanda ve sürecin sosyal olması öğrenmeyi daha geniş bir bağlam içerisinde ele almayı gerektirmektedir. Buna göre, limbik sistem içerisinde meydana gelen tüm etkileşimlerin bellek oluşumu ve bireyin öğrenmesine imkân veren bir sistem oluşturması; bu sistemin ise bireyin bilişsel süreçlerinin beslenmesine olanak tanıyan; öğrenmeyi sürekli etkileşim ve devrim ile sürdürülebilir hale getiren ekosistem düşüncesini akla getirmektedir. Bireyin etkileşimde olduğu öğrenme ortamlarının tüm bileşenleri, dinamikleri ve bu ortamlarda gerçekleşen eylemler öğrenme ekosistemini canlı tutma ve bu canlılığı sürekli ve sürdürülebilir kılma hususunda kıymetlidir.

Yukarıda ele alınan düşünceler ışığında bu çalışmada (1) açık ve uzaktan öğrenmenin kavramsal derinliği, (2) sürdürülebilir eğitim politikaları ve kalite güvencesi ile ilişkilendirilerek öğrenme ekolojisi temelinde ele alınacak; (3) günümüz öğrenme ortamlarının dinamikleri doğrultusunda açık ve uzaktan

öğrenme ortamlarının ilgili pedagojik yaklaşımlar temelinde incelenerek öğrenme kültürünün oluşması ile (4) yaşamboyu öğrenme açısından önemine değinilerek; (5) açık ve uzaktan öğrenmede sürdürülebilir bir ekoloji oluşturmanın önemi ve gerekliliği doğrultusunda bir kapsam sunulacaktır. Ayrıca çalışma kapsamında ilgili paydaşlara yönelik önerilere yer verilmesi de söz konusudur.

Açıklık Felsefesi

Eğitimde Açıklık

Eğitimde açıklık kavramı bir uygulama, bir yaklaşım olmanın ötesinde köklerinin farklı felsefik düşüncelerden beslendiği bir düşünce; öğrenmeyi ve öğretimi yorumlama biçimidir. Bu bakış açısıyla eğitimde açıklık evrensel ve insanı merkeze alan bir kavramdır (Peters, 2010). Eğitimde açıklık düşüncesi eleştirel pedagojiden ilham alan; özgürlük, eşitlik ve kardeşlik gibi evrensel değerlerin yanı sıra öğrenenin bağımsızlığını kazanması; bilginin özgürleşmesi, otoriteye, kontrol edilmeye, şekillendirmeye ve hiyerarşiye karşı bir tutum sergileyen; eğitimde fırsat eşitliğini, eğitimin demokratikleşmesini ve bilginin insanlığın ortak malı olduğunu savunan çok katmanlı bir kavramdır (Bozkurt, 2019a). Öte yandan, eğitimde açıklık, birçok tonu olan, çoğulcu, katılımcı ve kapsayıcı anlamları içeren bir duruş; ama en önemlisi de sürekli yaşamakta ve evirilmekte bir kavram olup (Zawacki-Richter vd., 2020); toplumlara, bağlamlara ve kültürlere göre de farklı şekilde yorumlanabilmektedir (Msweli, 2012). Dolayısıyla, eğitimde açıklık kavramını buğulu ve dar bir pencereden gördüğünü gibi yorumlayarak tek bir tanımını yapmak, eğitimde açıklık düşüncesini tek bir bakış açısıyla açıklamak çok anlamlı olmayan bir çabadır (Heydenrych ve Prinsloo, 2010). Eğitimde açıklık kavramının tüm bu özellikleri onu çatı bir kavram olarak öne çıkarmaktadır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme

İlgili alan yazın incelendiğinde, açık ve uzaktan öğrenme (AUÖ) kavramının; uzaktan eğitim, uzaktan öğrenme ve açık öğretim gibi birçok kavramla bir arada kullanıldığı ve çoğu zaman bu kavramların birbirini niteleyecek şekilde birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Bozkurt, 2019a; Demiray ve İşman, 2003; Zawacki-Richter vd., 2020; Weller vd., 2018). AUÖ'ye yönelik ilgili alanyazında farklı tanımlar mevcuttur. Örneğin, UNESCO (2002a) AUÖ'yi tanımlarken; öğrenenin zaman ve yer bağlamında diğer öğrenenler ve öğrenme kaynaklarından ayrımının önemine işaret etmekte ve AUÖ'yi eğitsel süreçlerde; açıklık kavramının farklı boyutlarının eğitim süreçlerine yansıtılması şeklinde tanımlamaktadır. The Commonwealth of Learning (2015) yaptığı tanımda öğrenen ve öğretmenin zaman ve yer bağlamında uzaklığı ve eğitim süreçlerindeki bu uzaklığı azaltmak için karşılıklı iletişim ve etkileşime olanak tanıyan araçların kullanımına vurgu yapmaktadır. Bu kavramların dikkat çeken noktaları AUÖ'de öğrenen ve diğer öğrenme kaynakları arasındaki uzaklığa ve bu uzaklığı azaltmaya yönelik; iletişim ve etkileşimi sağlayacak araçların kullanılmasına yapılan vurgudur. Bozkurt (2019b, s. 267) ise AUÖ sürecini "yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış öğrenme süreçlerinde bilgi ve iletişim

teknolojilerini kullanarak, fiziksel ve psikolojik uzaklığı azaltmak; öğrenen, öğreten ve öğrenme kaynakları arasındaki etkileşim ve iletişimi arttırmak için yapılan öğrenme etkinlikleri” şeklinde tanımlamaktadır. Bozkurt (2019b) tarafından yapılan tanımda öğrenmenin farklı süreçlerde bir yaşam boyu etkinlik olarak nitelendirilmesi ve uzaklığın fiziksel olduğu kadar etkileşimsel veya psikolojik olabileceğidir. Bu tanımlardan hareketle eğitimde açıklığı ve öğrenme kültürünü yansıtacak iki farklı bakış açısını açıklamamızın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, öğrenme kültürü ve ortamını desteklemek açısından kuram ve uygulamaya yönelik pedagojik yaklaşımlar; bir diğeri ise öğrenme ekolojisi ve bu ekolojinin dinamikleridir.

Açık ve Uzaktan Öğrenmede Pedagojik Yaklaşımlar

AUÖ alanının içinde doğan veya AUÖ alanının disiplinlerarası bir yaklaşımla kullandığı farklı kuramsal ve/veya kavramsal yaklaşımlar mevcuttur (Jung, 2019). AUÖ alanında kullanılan kuramların ortak özelliği öğrenene öğrenme sorumluluğunu vermesi ve öğrenme süreçlerinde öğrenmenin otonomluğunu ve bağımsızlığını sağlayabilecek mekanizmaları etkili iletişim ve/veya etkileşim araçlarıyla sağlama çabasıdır (Zawacki-Richter vd., 2020). Bununla beraber AUÖ kuramsal temellerini oluşturan temel kuramsal yaklaşımların yanı sıra (Holmberg, 1983; Peters, 1983; Wedemeyer, 1971) özellikle çevrimiçi teknolojiler ve çevrimiçi ağların da ortaya çıkmasıyla yeni yaklaşımlar da ortaya çıkmıştır (Örneğin, Cormier, 2008; Siemens, 2005). Bu değişim AUÖ'nün evrilen dinamik yapısının doğal bir sonucudur ve çevrimiçi ağ teknolojileri ile ortaya çıkan kuramsal yaklaşımlar değişen öğrenen ve öğreten rollerine, bilgiye erişme ve bilgiyi kullanma şekillerine ve öğrenmenin sadece yapılandırılmış ortamlarda değil yarı yapılandırılmış veya yapılandırılmamış ortamlarda da gerçekleşebileceğine vurgu yapmaktadır (Zawacki-Richter vd., 2020). Bununla beraber eğitimde açıklık ve sosyal öğrenme bağlamında bazı kuram ve kavramları özellikle açıklamak gerekmektedir.

Bozkurt (2019c) açık ve uzaktan öğrenmenin kuramsal köklerini incelediği çalışmasında bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan kapasite artışı sonucu özellikle sosyal etkileşim ve teknoloji odaklı çözümler öneren kuramların alanda öne çıktığını raporlamıştır. Bu çalışmaya göre açık ve uzaktan öğrenme alanında Lave ve Wenger (1991) ve Wenger (1998) tarafından geliştirilen Uygulama Toplulukları (Community of Practices) Kuramı ile Garrison ve diğerleri (2000; 2001) tarafından geliştirilen Sorgulama Toplulukları (Community of Inquiry) Kuramı AUÖ alanına yön verme bağlamında ilgili alanyazma önemli katkılar yapmışlardır. Bu kuramlar incelendiğinde Uygulama Toplulukları Kuramının (Lave ve Wenger, 1991) öğrenmenin sosyal bir olgu olmasına odaklanarak öğrenmeyi bir topluluk içerisinde çıraklıktan ustalığa giden bir sürece benzettiği görülmektedir. Sorgulama Toplulukları Kuramı (Garrison vd., 2000) ise öğretimsel, bilişsel ve sosyal bulunuşluk kavramlarının anlamlı bir öğrenme deneyimi için gerekli olduğunu açıklamaktadır. AUÖ alanında sıklıkla başvurulan bu kuramların ortak noktası ise öğrenme süreçlerinde bilişsel süreci destekleyen sosyal elementlerin de olmasıdır.

AUÖ alanında ayrıca bazı kavramlar sürdürülebilir öğrenme ekolojisi düşüncesini anlamak için gereklidir. Bunlardan ilki Açık Eğitsel Kaynaklar (Open Educational Resources); ikincisi ise Açık Eğitsel Uygulamalar (Open Educational Practices)'dir. Açık eğitsel kaynaklar UNESCO (2012b) tarafından dijital veya diğer herhangi bir ortamda yer alan, halkın erişimine açık bir alanda bulunan veya erişim için hiçbir maliyetin gerekmediği açık lisans ile yayımlanan, kullanımı, uyarlanması veya tekrar dağıtılmasında sınırlı veya hiçbir kısıtlama olmayan; öğretme, öğrenme ve araştırma materyalleri şeklinde tanımlanmaktadır. Yine önemli bir kavram olan açık eğitsel uygulamaları Cronin (2017) iş birliğine dayalı etkinlikleri içeren; açık eğitsel kaynakların oluşturulmasını, kullanılmasını ve tekrar kullanılmasını niteleyen; katılımcı teknolojiler ve sosyal ağların etkileşim, akran öğrenmesi, bilginin üretimi ve öğrenenlerin bu süreçte güçlendirilmesi için kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kavramlar dikkatle incelendiğinde açık eğitsel kaynaklar, açık erişime odaklanarak öğrenen ve öğrenme kaynakları arasında yer alan sınırların ortadan kaldırılması ve bilginin özgürce kullanılmasının önemini; açık eğitsel uygulamalar ise “açıklık felsefesi yörüngesinde dönen kavramların sürdürülebilir bir ekolojide kullanılabilmesine” yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır (Bozkurt, 2019a).

Bütünsel bir bakış açısı ile değerlendirilme yapıldığında AUÖ alanına yön veren kuram ve kavramların, açık bir öğrenme ekolojisi yaratma ve öğrenmede sürekliliği ve sürdürülebilirliği sağlama açısından önemini vurguladığı görülmektedir. Bu süreçlerde dikkat çeken noktalar öğrenme süreçlerinde sosyal dinamiklerin kullanılması ve bir ekosistem olmanın gereği olarak öğrenmenin yaşam boyu süren bir eylem olarak açıklık felsefesi ile beslenip zenginleştirilmesidir. Nitekim, doğada bulunan canlıların, cansız çevreleri ile karşılıklı ilişkileri ile meydana gelen ve süreklilik arz eden ekolojik sistemlerde olduğu gibi AUÖ alanının da barındırdığı dinamiklerin bir öğrenme ekolojisi oluşturduğu düşünülmektedir. Bu düşünceler ise öğrenme ekolojisi kavramını AUÖ bağlamında incelemeyi gerektirmektedir.

Açık ve Uzaktan Öğrenme Ekolojisi ve Dinamikleri

Ekosistemler gelişen, evrilen ve ortaya çıkan yeni durumlara göre kendilerini yenileyebilen yapılardır (Brown, 2000). Öğrenme ortamları işe koştuıkları süreçler ve sahip oldukları dinamikler gereği bir ekosistem olarak değerlendirilebilir (Guetl ve Chang, 2008). Bozkurt (2019a) AUÖ bağlamında öğrenme ekolojilerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

Ekosistemlerin en büyük özelliği sürdürülebilir bir sistem yaratmak için kendisini uyarlamasıdır. Çevrimiçi öğrenme ekosistemleri de benzer bir yapıya sahiptir. Öğrenenler bir ekosistem içerisinde canlı ve cansız diğer varlıklarla iletişim ve etkileşime geçerek ağ yapısını oluştururlar. Bilgi, öğrenme ekolojisinde önemli bir hammadde ve dinamiktir. Bu ekolojide öğrenenlerin amacı bilgiye erişmek, bilgiden beslenmek ve bu şekilde hayatta kalmaktır. Ekoloji içerisinde ilişkiler çoğu zaman bir ihtiyacı gidermek üzere kurulur; üretim ve tüketim aşlında karşılıklı bir döngüdür

ancak hangi ekolojik unsurların nasıl ortaya çıkıp etkileşime geçeceği bu unsurların kimyasında ve ekolojinin doğasında gerçekleşen etkileşimlerle belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle özellikle açık ekosistemler doğrusal ve yapılandırılmış bir yapıya sahip değildir. Kaotik ve karmaşık ilişkiler bütünü aslında düzenin kendisidir (Bozkurt, 2019a, s. 129).

AUÖ alanını besleyen kuramsal ve kavramsal düşünceler incelendiğinde ve öğrenme sürecinin yaşam boyu sürmesini savunan düşünce temelinde öğrenme ekosistemleri yaratmak ama en önemlisi bu ekosistemleri sürekli ve sürdürülebilir kılmak önemlidir. Bu durum ise eğitimde süreklilik ve sürdürülebilirlik kavramını daha yakından incelemeyi gerektirmektedir.

Sürdürülebilirlik

Süreklilik ve Sürdürülebilirlik

Kurumların kendi imkân ve kabiliyetleri doğrultusundaki tüm bu çaba ve girişimleri eğitimde sürekliliği ve sürdürülebilirliği sağlamaya yöneliktir. Süreklilik, önceki deneyimlerin kullanılmasını ve yeni koşullar nedeniyle değiştirilmesini önerir (Rashchikulina, Stepanova, Tuguleva ve Ilyina, 2016) ve gelişme fikri ile bağlantılı olup; sürdürülebilir çevrimleri tamamlamaya odaklanır. Bu husus da beraberinde kalite güvencesini getirmektedir. Eğitimde kalite güvencesini sağlamaya yönelik gerçekleştirilen adımlar *bir maraton koşucusunun çok su kaybettiği uzun mesafeli bir koşudaki sürdürülebilirliği sağlaması açısından bacak kaslarını geliştirmesi ve kalp damarlarını güçlendirmesi gibi hususları beslemede süreklilik arz eden yaşam tarzını benimsemesine benzetilebilir*. Bu metafor AUÖ ekosisteminde gerçekleştirilen uygulamalardaki sürekliliği kesiklik ve kopukluk olmaması ile bu sürekliliğin kalitesini de sürdürülebilirlik olarak ortaya koymaktadır. Küresel anlamda süreklilik ve sürdürülebilirliği sağlamak adına küresel hedefler belirleyen geçmişi kapsayan bir, geleceğe yönelik iki; toplamda üç yaklaşımdan bahsedilebilir. Bunlar (1) Binyıl Kalkınma Amaçları (UN, 2015), (2) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (UN, 2021) ve (3) Eğitimin Geleceği (UNESCO, 2021) girişimleridir.

Binyıl Kalkınma Amaçları

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) (UN, 2021) ve Eğitimin Geleceği (UNSECO, 2021) stratejik planlamalarına dayanak olan ilk planlama yeni binyılın, yani yeni milenyumun başlangıcı olan 2000 yılında UN tarafından açıklanan ve 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi öngörülen Binyıl Kalkınma Amaçları (Millennium Development Goals) (UN, 2015) günümüzde uygulamada olan 17 SKA'ya temel oluşturmaktadır (Boeren, 2019). Toplam sekiz hedeften oluşan BKH'ler aşağıdaki gibidir:

- *BKH 1: Aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak*
- *BKH 2: Herkes için evrensel temel eğitimi sağlamak*
- *BKH 3: Cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadınların güçlendirilmesini sağlamak*
- *BKH 4: Çocuk ölümlerini azaltmak*

- BKH 5: Anne sağlığını iyileştirmek
- BKH 6: HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele
- BKH 7: Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması
- BKH 8: Küresel ortaklık

Şekil 1. Binyıl Kalkınma Amaçları (UN, 2015).

2000-2015 yılları arasında toplam 15 yıllık bir süreyi içeren ve 2015-2030 yılları arasında kapsayan BKA hedeflerinin önceliklerinden birisi de herkes için temel eğitimi sağlamaktır (The World Bank, 2015; UNICEF, 2015). Küresel bir stratejik plan olarak öngörülen ve biri dizi eylem planının başlangıcı olan BKA; ikinci hedef olarak temel eğitime erişimi açıklamış; eğitime erişebilme veya erişememe durumunu insanlığın önündeki temel sorunlardan birisi olarak nitelemiştir. Bu erişilebilirlik problemi tıpkı 7. BKA'da yer alan çevresel sürdürülebilirlik kapsamında olduğu gibi AUÖ ortamları için de çevresel ve ekolojik süreklilik ve sürdürülebilirlik açısından temel oluşturmakta; sağlanamaması durumunda da ulaşılabilir hedefler önünde aşılması önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bu tehditin aşılmasında eğitimde kalite güvencesini sağlamaya yönelik atılacak adımların sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim, yükseköğretimde kalite süreçlerinin İnsani Gelişim Endeksi raporları eğitim parametresi temelinde incelendiği çalışmada, ülkelerin eğitimde kalite güvencesini sağlamaya ve sürdürülebilir kılmaya yönelik yenilikçi ve rekabet gücü yüksek; şeffaf, hesap verebilir ve takip edilebilir tutarlı mekanizmalar geliştirdiği ile bu mekanizmaları sürekli iyileştirerek işlettiği görülmektedir (Hamutoğlu, Ünveren-Bilgiç ve Elmas, 2020).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

SKA insanlık ve dünya için barış ve refah amaçlı 2030 yılına dair bir yol haritası sunmaktadır. Toplam 17 hedefin olduğu SKA gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeleri eyleme geçmeye çağırır. Bu hedefler yoksulluğun ve diğer yoksunlukların sona erdirilmesinin, sağlık ve eğitimin iyileştirilmesinin, eşitsizliği azaltma ve ekonomik büyümeyi teşvik etme stratejilerinin yanı sıra; iklim değişikliğiyle mücadele ederken ve okyanuslarımızı ve ormanlarımızı korumak için birlikte hareket edilmesi gerekliliğini savunmaktadır.

Şekil 2. UN Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Bu 17 hedeften SKA 4 ise eğitim alanına odaklanmakta erişilebilir, kapsayıcı ve eşit kalitede eğitim sağlamayı ve herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmeyi amaçlamakta ve bu kapsamda da 7 hedef sunmaktadır (UN, 2021).

- 4.1: 2030'a kadar, tüm kızların ve erkek çocukların ücretsiz, eşitlikçi ve nitelikli ilk ve orta öğretimi tamamlayarak ilgili ve Hedef-4 etkili öğrenme çıktularına yol açmasının sağlanması.
- 4.2: 2030'a kadar, tüm kız ve erkek çocuklarının ilköğretime hazır olmaları için nitelikli erken çocukluk gelişimine, bakımına ve okul öncesi eğitime erişiminin sağlanması.
- 4.3: 2030'a kadar tüm kadın ve erkeklerin ekonomik olarak erişilebilir ve nitelikli teknik, mesleki ve üniversite dahil yükseköğretime eşit erişiminin sağlanması.
- 4.4: 2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimcilğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması.
- 4.5: 2030'a kadar, eğitimdeki cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelli kişiler, yerel halklar ve kırsal durumdaki çocuklar dahil olmak üzere savunmasız kişiler için tüm eğitim ve mesleki eğitime eşit erişim sağlanması.
- 4.6: 2030'a kadar, tüm gençlerin ve hem erkek hem de kadın olmak üzere yetişkinlerin önemli bir kısmının okur yazar olmasının ve sayısal beceriler kazanmasının güvence altına alınması.
- 4.7: 2030'a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdiri yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve beceri kazanımının sağlanması

- 4.A Çocuklara, engellilere ve cinsiyet eşitliğine duyarlı ve herkes için güvenli, şiddet içermeyen, kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamları sağlayan eğitim tesisleri inşa edilmesi ve geliştirilmesi.
- 4.B: 2020'ye kadar, gelişmekte olan ülkeler, özellikle en az gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan küçük ada devletleri ve Afrika ülkeleri için mesleki eğitim ve bilgi ve iletişim teknolojisi, teknik, teknik ve teknik eğitim dahil olmak üzere yüksek öğretime kayıt için mevcut burslar ile gelişmiş ülkelerde ve diğer gelişmekte olan ülkelerde mühendislik ve bilimsel programların sayısını küresel olarak önemli ölçüde artırılması.
- 4.C: 2030'a kadar, gelişmekte olan ülkelerde, özellikle en az gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan küçük ada devletlerinde öğretmen eğitimi için uluslararası iş birliği yoluyla nitelikli öğretmen tedarikinin önemli ölçüde artırılması.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKH: Sustainable Development Goals – SDG) arasında yer alan ve SKA 4 olarak ifade edilen “Nitelikli Eğitim (Quality Education)” kapsamında da “eğitimin yukarı doğru sosyo-ekonomik hareketliliği mümkün kıldığı; yoksulluktan kurtulmada anahtar olduğu; ancak buna rağmen küresel salgının eğitim alanında elde edilen zor kazanımları tehlikeye atan sonuçları da olduğu” (UN, 2021) ifadeleri AUÖ alanında sürekli ve sürdürülebilir bir ekosistem oluşturmanın kaliteli eğitim kapsamındaki önemini vurguladığı düşünülmektedir (Ossiannilsson, 2021). Özellikle, eğitimde kalite güvencesini sağlamaya yönelik geliştirilecek mekanizmaların AUÖ ortamlarının da tasarımında sosyal hak ve adaleti sağlamada işe koşacak bir unsur olarak görüldüğü belirtilmektedir (Hamutoğlu, 2021). Çevrimiçi öğrenme ortamlarının etkili tasarım süreçlerinin kalite güvencesini sağlamada işe koşan Planla (P), Uygula (U), Kontrol Et (K) ve Önlem Al (Ö) çevrimleri ile paralellik gösterdiği belirtilmektedir (Hamutoğlu & Başarmak, 2020). Ayrıca PUKÖ çevrimindeki süreklilik ile AUÖ ortamlarının sürekli iyileştirilmesi ve geliştirilmesi kapsamında yapılan faaliyetlerin SKA 4 kapsamında belirtilen eğitimin kalitesi ve niteliğini artırmada devingen olan bir yapının sürekli işleminin söz konusu olması; eğitimin geleceğine ilişkin dinamik ve sürdürülebilir bir sistem yaklaşımı anlayışını da beraberinde getirdiği düşünülmektedir.

Eğitimin Geleceği

UN tarafından yürütülen küresel BKA ve SKA projelerine ek olarak UNESCO tarafından yürütülen Geleceğin Eğitimi (Futures of Education) (UNESCO, 2021) sadece eğitim konusuna odaklanan bir projedir. Projenin temel savı; bilgi ve öğrenmenin, zorluklara yanıt vermek ve gerektiğinde yeni çözümler üretebilmek için insanlığın en büyük yenilenebilir kaynakları olduğu düşüncesidir. Bu noktada eğitimin dönüştürücü gücüne vurgu yapılmaktadır. Projenin mottosu *var olmak için öğrenmek (learning to become)* kavramıyla yapılandırılmıştır. Bu kavramsal yaklaşım bir eğitim felsefesine ve öğrenmeye devam etmenin yanı sıra bu durumu yaşam boyu süren sürekli bir gelişim süreci olarak gören bir değerler dizinine işaret etmektedir. *Var olmayı öğrenmek* kavramı dünyanın dört bir yanında yaşanan eşitsizlik ve hakkaniyetsizliklerin eğitim ile çözülebileceğini savunmakta; ayrıca daha iyi bir dünya için kritik bir yaklaşım olarak ortaya konmaktadır. Eğitimin Geleceği projesi, insan kaynaklı değişiklikleri kabullendiğimizde ve sosyal

organizasyon, insan bilinci ve insan kimliğindeki temel dönüşüm olasılıklarıyla yüzleşirken, insanlığın “Ne olmak istiyoruz?” sorusuna cevap vermeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durumda yaşam boyu öğrenen bireyler olarak eğitimde pedagojiden, öğrenenin olgunlaşarak özerkliğini gerektirmesinin yanı sıra öğretene kontrolü ve dersin yapılandırılmasını da gerekli kılan andragojiye (Canning, 2010); ve sonrasında e-öğrenme becerilerinin gelişimini bütünsel bir yaklaşımla ele alan, başka bir ifadeyle yaşam boyu öğrenmeye ve öğrenenin öz kararlılığına vurgu yapan bir yaklaşım olan hetagoji (Blaschke, 2012) ile Joseph Corneli ve Charles Danoff (2011) tarafından geliştirilerek akran öğrenimi ve bilgi üretimi için esnek bir çerçeve sunan bir dizi gelişim ilkesi olan paragojiye doğru evrilmiş öğrenen merkezli yaklaşımlar ile eğitimin tüm öğretim, öğrenme ve yetiştirme süreçlerini her türlü ortamda ele alarak; felsefe, sosyoloji, ekonomi, kültür, politika, teknoloji vb. her alanda geniş bir sistem gerektiren işlevi ile toplumun insan yetiştirme pratikleri açısından sosyolojik, iyi bir vatandaş yetiştirme açısından siyasal ve kalkınma ve gelişmeye yönelik insan gücü yetiştirme açısından da ekonomik yönleri (Senemoğlu, 2018) ile ele alınmasını düşündürmektedir. Bu husus UNESCO (2021) tarafından ifade edilen Eğitimin Geleceği başlıklı proje ile yanıt aranan soru kapsamında eğitimin geleceğinin sürekli ve sürdürülebilir olması açısından sergilenmekte olan reaktif ve pro-aktif yaklaşımlardan öteye destekleyici ve yol gösterici yaklaşımlar temelinde stratejik planlamalar kapsamında amaçların, hedeflerin ve performans göstergelerinin eylem planları ile mevcudiyetini güncel tuttuğu yaklaşımlara doğru yönelmesi gerekliliğine işaret ediyordur olabilir.

Sürdürülebilirlik Bağlamında AUÖ

AUÖ bağlamında eğitimde açıklık hareketinin önemli unsurlarından açık eğitsel kaynaklar, açık eğitsel uygulamalar ve kitlesel açık çevrimiçi dersler gibi uygulamaların SKA'nın 4. amacı olan nitelikli eğitimi gerçekleştirmede özellikle bilginin bir karşılık beklenmeden ücretsiz olarak sağlanmasına yönelik potansiyeliyle önemli bir misyon üstlendiği görülmektedir (McGreal, 2017). Ancak eğitimde açıklık felsefesi yaşam boyu öğrenme felsefesiyle desteklendiğinde eğitimde dönüştürücü potansiyeli ortaya çıkan bir yaklaşımdır (Hanemann, 2019). Dolayısıyla *Geleceğin Eğitimi* projesinde yanıt aranan “var olmak için öğrenme” mottosunun, Webb ve diğerlerinin de (2017;2019) belirttiği gibi ilgili paydaşların yaşam boyu öğrenmenin sürdürülebilirliğini sağlamanın ne anlama geldiği ve neleri gerektirdiğini belirlemeleri görüşü ile paralellik sağladığı ve bu doğrultuda soruya yanıt olarak eyleme geçilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu durum mevcut eğitim sistemlerinin bütüncül bir şekilde ele alınarak bilgiye erişmek isteyen her kesimden bireyin ulaşabileceği kapsayıcı ve esnek bir ekosistem yaratmanın önemini açıkça ortaya koymaktadır. Kapsayıcı ve esnek yaklaşımlar sürdürülebilirliği sağlama noktasında da önemli görevler üstlenmekte, bütünsellik ise eğitim sistemini ekosistem düşüncesiyle ele almayı gerekli kılmaktadır.

Eğitimde sürdürülebilirliği sağlamak için, özellikle yükseköğretim kurumlarının öğrenme ekosisteminde yer alan roller üzerine yeniden düşünmeleri ve

gerektiğinde sahip oldukları rolleri güncellemeleri gerekliliği de ortaya çıkmaktadır (Ferguson ve Roofe, 2020). Bu noktada eğitim kurumları “eğitimde eşitliği ve adaleti nasıl sağlayabilirim, bulunduğum eğitim ekosistemi içerisinde farkındalığı nasıl artırabilirim?” soruları kapsamında eyleme dönük cevaplar vermek zorunda olup; yenibinyıl ile ortaya çıkan küresel amaçlara katkı sağlamada sürecin dışındaki pasif bir paydaş olarak değil; sürecin içindeki aktif bir paydaş olarak ortaya çıkan yeni rolleri tanıması gerekmektedir. Bu durumda sürdürülebilirliğin en önemli göstergelerinden birisi olan eğitimde kalite güvencesini sağlamaya yönelik yaklaşımların temele alınarak, var olan rollerin değerlendirilmesi ve gözden geçirilmesi hususunda öğrenme ekosisteminde yer alan her bir unsurun birer paydaş olduğu gerçeği ile yüzleşerek samimi bir paydaş analizinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. AUÖ bağlamında eğitim programlarının gözden geçirilmesine hizmet edecek pedagojik, adrogojik, hetagojik ve paragojik yaklaşımların paydaş analizi ile elde edilen sonuçların bütüncül olarak değerlendirilmesinde işe koşması önemlidir. Paydaş analizi ile başlayan sürecin bütününde AUÖ ekosisteminde yer alan her bir unsurun kalite güvencesini sağlamaya yönelik çevrimlerdeki yadsınamaz rolünün bilincine, yükseköğretim kurumları ulusal ve uluslararası yeterlilik çerçevelerini gözetenek geleceğin eğitimi kapsamında bireylerin bağımsız edimler ve sorumluluk bilincini kapsayacak, bireyin bağımsız öğrenme iradesini sağlamaya yönelik yaklaşımları temele alan rollerin bilgi, beceri ve yetkinlik düzeyinde elde edilmesine imkan ve fırsat oluşturmaktadır. Bu imkân ve fırsatlar kalite döngüsünde bir girdi olarak planlamaya temel olarak uygulamaların sistematik ve bütüncül bir şekilde değerlendirilerek iyileştirilmesine ilişkin mekanizmaların çalışmasında tetikleyici bir rol alabilir. Yükseköğretim kurumları belirledikleri vizyon ve misyon doğrultusunda öğrenme ekosistemlerinin sınırlarını çiziyor gibi olsa da bu sınırların sahadaki uygulaması süreklilik ve sürdürülebilirlik kapsamında ele alındığında hazırlanmış oldukları stratejik planların oldukça önemli olduğu söylenebilir. Zamanın değişime karşı koyamadığı bir grafikte bireyin teknoloji ve teknolojiye uyumunu gösteren iki polinomal eğrinin kesiştiği noktada ortaya çıkan çevik liderlik ve bilişim destekli yönetim anlayışı sürdürülebilirlik bağlamında ele alındığında dijital dönüşüm süreçlerini de ilgilendiren bir husus da vardır ki Bozkurt ve diğerleri (2021) bu süreçlerde zihinsel dönüşümün de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumda misyon ve vizyonun yanı sıra sürdürülebilir hedeflerin işe koşulmasında kültür ve kaynaklar olarak iki temel yapının daha paydaş odaklı bir anlayış ile değer katmaya yönelik uygulamaları içerisinde barındıran bir ekosistemin stratejik bir bakış açısı ile ele alınması gerçeğinin öne çıktığı söylenebilir.

Özetle, AUÖ ortamlarının sürdürülebilirlik bağlamında ele alındığı bu çalışmada, yükseköğretim kurumlarının sahip olduğu vizyon, misyon, değer, kültür ve kaynakları paydaş odaklı yaklaşımlar temelinde gözden geçirerek yeni roller belirlemede değişim ve dönüşümü destekleyen ve değer yaratan bir stratejik bakış ve liderlik anlayışı ile eğitimin geleceğine katkı sağlaması gerektiği ifade edilebilir. Thomas D. Balloy’un da ifade ettiği gibi “Dünün yöntemleriyle bugünün sorununu geleceğe yönelik bir amaçla çözümlenemeyiz” demektedir (Akt: Alkan, 2011: 10).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada AUÖ sistemlerinin temel değerleri ele alınmış ve eğitimde sürdürülebilirliği sağlamak adına eğitimin yanı sıra farklı bağlamları da konu edinen küresel projeler bağlamında ortak paydaları incelenmiştir. Binyıl Kalkınma Amaçları (UN, 2015), Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (UN, 2021) veya Eğitimin Geleceği (UNESCO, 2021) gibi küresel projeler incelendiğinde bilgiye erişmeyi, eğitimi toplumların tüm kesimlerine yaymayı ve özellikle eğitimde eşitlik, adalet, hakkaniyet ve demokrasi gibi kavramlara odaklandığı ve günümüzde yaşanan birçok sorununun üstesinden bu temel değerler etrafında yapılandırılan uygulamalarla gelebileceği açıklanmaktadır. Bu çalışma kapsamında ele alınan küresel projeler incelendiğinde AUÖ alanında savunulan değerlere artık küresel bir farkındalıkla sahip çıktığı ve AUÖ uygulamalarının arkasında yatan felsefi düşüncelerin günümüzde yaşanan birçok soruna çözüm olabileceğidir. Bununla beraber küresel olarak artan farkındalığa karşın uygulamaların birbirinden bağımsız bir şekilde değil ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile ekosistem düşüncesiyle ele alınması gerekliliği de dikkat çekmektedir. Ekosistem düşüncesinin birçok özelliği olmasına karşın en çok dikkat çeken nokta ekosistemlerin sürdürülebilirliği sağlamak adına açıklık felsefesinden ilham alan uygulamalarla dönüştürücü potansiyeline kavuşabileceğidir.

Bu çalışma kapsamında ele alınan konular bağlamında bir dizi öneriye yer verilebilir. Öncelikle ulusal boyutta eğitimde açıklığın yarattığı değerlere yönelik yapılacak farkındalık çalışmaları mevcut uygulamaların toplumsal olarak kabul edilebilirliğini artıracakları düşünülmektedir. Bu şekilde benimsenen bir anlayış temelinde eğitimde açıklık felsefesinin toplumun tabanına yayılacağı ile yaygın etkisine ve katma değerine ayrıca katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bir diğer öneri ise, ulusal ve uluslararası iş birliklerinin toplumsal bir mutabakat zemininde olgunlaşan çalışmaların yapılması gerekliliği ile ilgilidir. Öyle ki, sadece kamu kurumları değil; özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve bireysel desteğin sağlanması ile yapılacak çalışmaların; geleceğe yapılan en büyük yatırımın eğitim olacağı düşüncesiyle yapılandırılmasının ulusal kalkınma hedeflerine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bilgi ekonomisinde bilgiye erişebilmenin kritik bir eylem olduğu düşünüldüğünde; AUÖ uygulamalarına büyük misyonlar yüklenmektedir. Ancak AUÖ ekseninde yapılandırılacak uygulamaların gerçek anlamda etkisini gösterebilmesi için kalite güvencesinin sağlanması bir gerekliliktir. Eğitimi hayatın belirli bir döneminde alınacak bir süreç değil; yaşam boyu devam edecek bir süreç olarak yapılandırdığımızda ve içinde bulunduğumuz uygulamaları değerlendirerek sürekli iyileştirdiğimizde / geliştirdiğimizde gerçek anlamda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi mümkün olacaktır. Buna göre öğrenme ekosistemini ve bu sistem içerisinde sürekli öğrenme kültürünü oluşturarak hem bireysel, hem ulusal hem de küresel kalkınmaya katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Alkan, C. (2011). *Eğitim Teknolojisi*. (8. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Blaschke, L. M. (2012). Heutagogy and lifelong learning: A review of heutagogical practice and self-determined learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(1), 56-71. DOI: 10.19173/irrodl.v13i1.1076
- Boeren, E. (2019). Understanding Sustainable Development Goal (SDG) 4 on “quality education” from micro, meso and macro perspectives. *International Review of Education*, 65(2), 277-294. DOI: 10.1007/s11159-019-09772-7
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N.B., Liman Kaban, A., Taşçı, G., & Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 35-63. DOI: 10.51948/auad.911584
- Bozkurt, A. (2019a). Açık eğitsel kaynaklardan açık eğitsel uygulamalara: Türk yükseköğretimi bağlamında ekolojik bakış açısıyla bir değerlendirme. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 5(3), 127-150.
- Bozkurt, A. (2019b). From Distance Education to Open and Distance Learning: A Holistic Evaluation of History, Definitions, and Theories. In Sisman-Ugur, S., & Kurubacak, G. (Eds.), *Handbook of Research on Learning in the Age of Transhumanism* (s. 252-273). IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-5225-8431-5.ch016
- Bozkurt, A. (2019c). Intellectual roots of distance education: A progressive knowledge domain analysis. *Distance Education*, 40(4), 497-514. DOI: 10.1080/01587919.2019.1681894
- Brown, J. S. (2000). Growing up: Digital: How the web changes work, education, and the ways people learn. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 32(2), 11-20. DOI: 10.1080/00091380009601719
- Canning, N. (2010). Playing with heutagogy: Exploring strategies to empower mature learners in higher education. *Journal of Further and Higher Education*, 34(1), 59-71. DOI: 10.1080/03098770903477102
- Commonwealth of Learning. (2015). *Open and distance learning: Key terms and definitions*. CoL. <http://oasis.col.org/handle/11599/829> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- Cormier, D. (2008). Rhizomatic education: Community as curriculum. *Innovate* 4(5). <https://nsworks.nova.edu/innovate/vol4/iss5/2> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- Corneli, J., & Danoff, C. J. (2011). *Synergising Individual Organisational Learning*. Wikiversity.
- Cronin, C. (2017). Openness and praxis: Exploring the use of open educational practices in higher education. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(5), 15-34. DOI: 10.19173/irrodl.v18i5.3096
- Demiray, U., & İşman, A. (2003). History of distance education. İşman, A., Barkan, M., & Demiray, U (Eds.), *Online Distance Education Book*. TOJET. <http://www.tojet.net/e-book/ebook.htm> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- Ferguson, T., & Roofe, C. G. (2020). SDG 4 in higher education: Challenges and opportunities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(5), 959-975. DOI: 10.1108/IJSHE-12-2019-0353
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2, 87-105. DOI: 10.1016/S1096-7516
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2001). Critical thinking, cognitive presence, and computer conferencing in distance education. *American Journal of Distance Education*, 15, 7-23. DOI: 10.1080/08923640109527071

- Guetl, C., & Chang, V. (2008). Ecosystem-based Theoretical Models for Learning in Environments of the 21st Century. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 3(1), 50-60. DOI: 10.3991/ijet.v3i1.742
- Hamutoğlu, N. B. (2021). How Could an Instructional Design Promote Social Justice and Equity in Learning Communities? *Summer Research Symposium-Toward Inclusive Learning Design: Social Justice, Equity, and Community*, AECT, USA.
- Hamutoğlu, N. B., Ünveren-Bilgiç, E. N., & Elmas, M. (2020). Yükseköğretimde kalite süreçleri: İnsani gelişme endeksi raporlarına göre ülkelerin karşılaştırılması olarak incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(1), 112-124.
- Hanemann, U. (2019). Examining the application of the lifelong learning principle to the literacy target in the fourth Sustainable Development Goal (SDG 4). *International Review of Education*, 65(2), 251-275. DOI: 10.1007/s11159-019-09771-8
- Harari, Y. N. (2014). *Sapiens: A brief history of humankind*. Random House.
- Heydenrych, J. F., & Prinsloo, P. (2010). Revisiting the five generations of distance education: Quo vadis? *Progressio*, 32(1), 5–26.
- Holmberg, B. (1983). Guided didactic conversation. In D. Stewart, D. Keegan, & B. Holmberg (Eds.), *Distance education: International perspective* (s. 114-122). London: Croom Helm.
- Jung, I. (Ed.) (2019). *Open and distance theory revisited: Implications for the digital era*. Singapore: Springer.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. New York, NY: Cambridge University Press.
- McGreal, R. (2017). Special Report on the Role of Open Educational Resources in Supporting the Sustainable Development Goal 4: Quality Education Challenges and Opportunities. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(7). DOI: 10.19173/irrodl.v18i7.3541
- Msweli, P. (2012). Mapping the interplay between open distance learning and internationalisation principles. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(3), 97-116. DOI: 10.19173/irrodl.v13i3.1182
- Ossiannilsson, E. S. (2021). Resilient Sustainable Education for the Future of Education: Emerging Challenges. In Bozkurt, A. (Eds.), *Handbook of Research on Emerging Pedagogies for the Future of Education: Trauma-Informed, Care, and Pandemic Pedagogy* (s. 16-43). IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-7998-7275-7.ch002
- Peters, M. (2010). The Idea of Openness. In M. Peters, T. Besley, A. Gibbons, B. Žarnić, P. Ghiraldelli (eds.), *The Encyclopaedia of Educational Philosophy and Theory*. http://cepat.net/doku.php?id=the_idea_of_openness [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- Peters, O. (1983). Distance teaching and industrial production—A comparative interpretation in outline. In D. Sewart, D. Keegan, & B. Holmberg (Eds.), *Distance Education: International perspectives* (s. 95–113). London and New York: Croom Helm Routledge.
- Rashchikulina, E. N., Stepanova, N. A., Tuguleva, G. V., & Ilyina, G. V. (2016). Students' Training for the Realization of the Principle of Continuity in the Development of Children's Cognitive Abilities. *Indian Journal of Science and Technology*, 9(37), 102-174. DOI: 10.17485/IJST%2F2016%2FV9I37%2F102174
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim: Öğrenme ve öğretim: Kurandan uygulamaya* (25.baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Siemens, G. (2005). Connectivism—A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.

- The World Bank. (2015). *Millennium Development Goals*. <https://www5.worldbank.org/mdgs/> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- UN. (2015). *The Millennium Development Goals Report*. [https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf) [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- UN. (2021). *Sustainable Development Goals – SDG*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/education/> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- UNESCO. (2021). *Futures of Education*. <https://en.unesco.org/futuresofeducation/> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- UNESCO. (2002a). *Open and Distance Learning: trends, policy and strategy consideration*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128463> [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- UNESCO. (2012b). 2012 Paris OER Declaration. *2012 World Open Educational Resources (OER) Congress*, 20-22 Haziran 2012, Paris, Fransa. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/Events/Paris%20OER%20Declaration_01.pdf [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- UNICEF. (2015). *Millennium Development Goals*. https://sites.unicef.org/mdg/index_aboutthegoals.htm [Erişim Tarihi: 09.09.2021]
- Webb, S., Holford, J., Hodge, S., Milana, M., & Waller, R. (2017). Lifelong learning for quality education: exploring the neglected aspect of sustainable development goal 4. *International Journal of Lifelong Education*, 36(5), 509-511. DOI: 10.1080/02601370.2017.1398489
- Webb, S., Holford, J., Hodge, S., Milana, M., & Waller, R. (2019). Conceptualising lifelong learning for sustainable development and education 2030. *International Journal of Lifelong Education*, 38(3), 237-240. DOI: 10.1080/02601370.2019.1635353
- Wedemeyer, C. A. (1971). Independent study. In L.C. Deighton (Ed.), *The encyclopedia of education: Volume 4* (s. 548–557). New York: Free Press.
- Weller, M., Jordan, K., DeVries, I., & Rolfe, V. (2018). Mapping the open education landscape: Citation network analysis of historical open and distance education research. *Open Praxis*, 10(2), 109-126. DOI: 10.5944/openpraxis.10.2.822
- Wenger, E. (1998). Communities of practice: Learning as a social system. *Systems Thinker*, 9(5), 2–3.
- Yıldırım, M. (2014). *Temel Nöroanatomi* (2. Baskı). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Zawacki-Richter, O., Conrad, D., Bozkurt, A., Aydin, C. H., Bedenlier, S., Jung, I., ..., Xiao, J. (2020). Elements of Open Education: An Invitation to Future Research. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 21(3), 319-334. DOI: 10.19173/irrodl.v21i3.4659

Dr. NAZİRE BURÇİN HAMUTOĞLU | Eskişehir Teknik Üniversitesi | nbhamutoglu[at]eskisehir.edu.tr | ORCID: 0000-0003-0941-9070

Dr. Hamutoğlu, 11.04.1988 yılında İskenderun'da doğdu. Lisans eğitimini 2011 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE) bölümünde tamamladı. Mezun olduktan hemen sonra Öğretim Üyesi Yetiştirme (ÖYP) programı ile Kırşehir Ahi Evran Üniversitesine araştırma görevlisi olarak atandı. BÖTE bölümlerine öğrenci alımının durdurulması sebebi ile akademik bir kadro olan Dr. Öğr. Üyesi kadrosunda istihdam edilmemesi üzerine yazar, Eskişehir Teknik Üniversitesi Öğrenme ve Öğretim Biriminde Öğr. Gör. Dr. olarak çalışmaya başladı. Akademik çalışmalarını Eskişehir Teknik Üniversitesinde devam ettiren yazar, 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana bilim dalı programında yüksek lisans eğitimini, 2018 yılında ise Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi programında doktora eğitimini tamamladı. Ayrıca yazar 2016 (Haziran-Aralık) yılında Middlesex Üniversitesinde akademik ziyaretçi olarak bulundu. Yazarın çalışma alanları eğitimde çevrimiçi öğrenme ortamlarının tasarımı, teknoloji entegrasyonu, teknolojinin olumsuz etkileri, Web 2.0 araçları, öğrenme ve öğretim süreçlerinde teknolojinin yönetimi. Yazarın ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde ve kitaplarda çok sayıda yayını bulunmaktadır. Disiplinler arası çalışma yeterliğine sahip yazarın, öz-disiplini ve öz-yönetimi gelişmiş, teknoloji alanında yetkin ve iş birlikli çalışma yeteneği güçlüdür. Ayrıntılı bilgi için yazarın YÖK Akademik sayfasına bakılabilir (Araştırmacı ID: 113652). Yazar halen Eskişehir Teknik Üniversitesi Öğrenme ve Öğretim Gelişimi Biriminde öğretim görevlisi doktor olarak görev yapmaktadır.

Dr. NAZİRE BURÇİN HAMUTOĞLU | Eskişehir Technical University | nbhamutoglu[at]eskisehir.edu.tr | ORCID: 0000-0003-0941-9070

Dr. Hamutoğlu, was born in Iskenderun, Turkey, on the 11th of April in 1988. She completed her undergraduate education in Sakarya University Education Faculty Computer and Instructional Technologies Teaching (CEIT) department in 2011. After graduation, she was appointed as a research assistant to Kırşehir Ahi Evran University with the Faculty Member Training (ÖYP) program. Due to the suspension of student admission to CEIT departments, the author is not employed in the staff of the member called Assistant Professor Doctor. SO that, the author find an occupation at Eskişehir Technical University Learning and Teaching Unit as a Lecturer (ph.D) and she started working for her academic studies at Eskişehir Technical University. The author completed her postgraduate education in Sakarya University Institute of Educational Sciences Computer and Instructional Technologies Education Department in 2013, and her doctorate in Sakarya University Educational Sciences Institute Computer and Instructional

Technologies Education program in 2018. In addition, the author was an academic visitor at Middlesex University in 2016 (June-December). The author's fields of study are the design of online learning environments in education, technology integration, negative effects of technology, Web 2.0 tools, technology management in learning and teaching processes. The author has numerous publications in national and international refereed journals and books. The author, who has the proficiency of interdisciplinary work, has developed self-discipline and self-management, is competent in the field of technology and has a strong ability to work collaboratively. For detailed information, see the author's YÖK Academic page (Researcher ID: 113652). The author is still working as a lecturer doctor (Ph.D) at Eskisehir Technical University, Learning and Teaching Development Unit.

Doç. Dr. ARAS BOZKURT | Anadolu Üniversitesi | arasbozkurt[at]gmail.com | ORCID: 0000-0002-4520-642X

Aras Bozkurt, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesinde öğretim üyesidir. Bozkurt, Uzaktan Eğitim bölümünden yüksek lisans ve doktora derecesine sahiptir. Bozkurt'un öncelikli ilgi alanları uzaktan eğitim, açık ve uzaktan öğrenme, çevrimiçi öğrenme ve eğitim teknolojileridir. Bozkurt aynı zamanda bağlantıcılık, rizomatik öğrenme, hetagoji gibi kuramsal, kavramsal yaklaşımlar ile sosyal ağ analizi, duygu analizi ve veri madenciliği gibi araştırma paradigmalarıyla ilgilenmektedir.

Assoc. Prof. ARAS BOZKURT | Anadolu University | arasbozkurt[at]gmail.com | ORCID: 0000-0002-4520-642X

Aras Bozkurt is a researcher and faculty member in the Department of Distance Education, Open Education Faculty at Anadolu University, Turkey. He holds MA and PhD degrees in distance education. Dr. Bozkurt conducts empirical studies on distance education, open and distance learning, and online learning, to which he applies various critical theories, such as connectivism, rhizomatic learning, and hetagogy. He is also interested in emerging research paradigms, including social network analysis, sentiment analysis, and data mining.

Prof. Dr. BAYRAM ZAFER ERDOĞAN | Anadolu Üniversitesi | bzerdogan[at]anadolu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-2147-7356

Bayram Zafer Erdoğan, halen Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde Profesör olarak görev yapmaktadır. 2015 yılından bu yana Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Asosye Üyesidir. EuroMed Araştırma İşletme Enstitüsü Ülke Direktörü ve Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Derneği Başkanı'dır. Araştırmaları pazarlama teorisi, sürdürülebilirlik, sosyal pazarlama ve pazarlama iletişimindeki gelişmelere odaklanmaktadır. YÖK, TÜBİTAK, TÜBA ve KOSGEB gibi kamu kurumlarının kurul ve projelerinde, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ulusal ve uluslararası birçok projesinde yönetici, araştırmacı ve danışman olarak görev yapmaktadır.

Prof. Dr. BAYRAM ZAFER ERDOĞAN | Anadolu University | bzerdogan[at]anadolu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-2147-7356

Bayram Zafer Erdogan currently works as a Professor at Anadolu University, Faculty of Business Administration. Since 2015, he is an Associate Member of the Turkish Academy of Sciences (TÜBA). He is the Country Director of the EuroMed Research Business Institute and the President of the Marketing and Marketing Research Association. His research focuses on marketing theory, sustainability, social marketing, and developments in marketing communications. He has served at public institutions such as YÖK, TÜBİTAK, TÜBA and KOSGEB boards and projects as well as in many national and international projects of private and non-governmental organizations as a director, researcher, and consultant.